

«ПРАВОСУДДЯ» ПО-РАДЯНСЬКИ

...нема бо правди, ані милосердя...

(Ос. 4:1)

Господь – суддя наш...

(Іс. 33:22)

Бог – суддя справедливий...

(Пс. 7:12)

*...а земні судді для нього –
порожнеча.*

(Іс. 40:23)

Усі бо діла Бог приведе на суд...

(Проп. 12:14)

Стефанія Шабатура: Пригадую день, коли мене повідомили про завершення слідства, – я зітхнула з відчуттям полегшення. Справді, я була щаслива, що врешті слідство закінчилось. Важко передати словами, як довго я очікувала того дня. Господи, скільки за цей період було всього пережито й передумано...

Саме Стефанія Шабатура розпочинала судові процеси над українськими політв'язнями в СРСР 1972 р. Її судили першою з обвинувачених у липні того ж 1972-го за статтею 62, ч. 1 Кримінального кодексу УРСР – «Антирадянська агітація і пропаганда».

Стефанія Шабатура: Ганебне судилище наді мною тривало два дні. Розпочалось 12 липня на саме свято Святих Славних і Всехвальних Первоверховних Апостолів Петра і Павла. Ні моїх рідних, ні друзів, ні знайомих на суд не пустили. Формально – суд був «відкритим», та насправді – він відбувався у закритому режимі. У залі засідань були всі «свої» – для масовки нагнали велику кількість кагебістів, щоб

продемонструвати «демократичність» і «відкритість» радянського судочинства, а водночас приховати правду і не допустити поширення інформації у світ. Щодо присутності адвоката, то він відігравав суто як декоративний елемент і не більше: «захист» був настільки ніякий, що я змушена була написати заяву на відмову від адвоката. Утім, моя заява була відхилена.

В одному із спецповідомлень КГБ УРСР тов. Щербицькому В. В. – тодішньому Першому секретареві ЦК КПУ – містилася детальна інформація про суд над художницею Стефанією Шабатурою, де зазначалося, що це був закритий (!) суд:

12 і 13 липня в закритому судовому засіданні Львівського обласного суду розглянуто кримінальну справу стосовно ШАБАТУРИ Стефанії Михайлівни, залученої до кримінальної відповідальності за проведення ворожої антирадянської націоналістичної діяльності.

На цьому розіграному фарсі судили не тільки художницю Стефанію Шабатуру. Судили і її твори, а рівно ж засуджували непохитність її принципів та переконань.

Стефанія Шабатура: Так за що ж фактично мене судили? За які «провини» і «злочини»? Виявилось, що цих «злочинів», вчинених мною супроти радянської влади – достатньо. Тож судили мене передусім за мої думки, переконання та принципову громадянську позицію. Окрім того, за мої мистецькі твори, пов'язані з творчістю Лесі Українки, у яких «виявлено» «націоналістичні» мотиви, як і за літеру «Ш» на гобеленах, у якій «розпізнали» тризуб, а рівно ж за малюнок трираменної соснової гілки на новорічних поштівках. До того ж – за читання і поширення самвидаву, за участь у вертепах і співання колядок, а також за те, що разом з іншими підписала заяви протесту

на захист заарештованих свідомих українців і за активну підтримку та участь у їхній обороні, зокрема В'ячеслава Чорновола та Валентина Мороза, який, між іншим, розпочинав судові політичні процеси над представниками української інтелігенції в середині 1960-х рр. Та найбільшим моїм «злочином» було те, що я не була байдужою до християнських і народних традицій, рідної мови, національної історії та культури, як і не була байдужою до долі жертв радянської тоталітарної системи.

На «відкритий» судовий процес, який відбувався у залі засідань Львівського обласного суду, нікого не пустили. Навіть матір Стефанії Шабатури. Та все ж вона зуміла прорватись до залу лишень на зачитання вироку «найгуманнішого» у світі радянського «правосуддя».

За те, що не покаялась і не визнала своєї «провини», Стефанію Шабатуру зарахували до категорії «особливо небезпечних державних злочинців». Суд визнав її винною у скоєнні «злочину» проти радянської влади. Система не пробачила мисткині незалежності її думок і поглядів. Адже в Радянському Союзі — у цій «імперії зла» — не місце для інакодумців. У СРСР, як відомо, всі повинні були думати однаково, так як наказувала Компартія СРСР — «ум, честь, совість нашей епохі».

Стефанія Шабатура: Згадалось Шевченкове «карюсь, мучусь, але не каюсь». За що мала розкаюватись? За те, що почувала себе українкою? Що завжди називала речі своїми іменами й сміливо дивилась правді у вічі? Чи, можливо, за те, що намагалась БУТИ СОБОЮ? Для Системи люди, які не тільки мислили, а й усвідомлювали культурну трагедію України, були «державними злочинцями», до того ж «особливо небезпечними» — почесний титул для політв'язня. Подивляти, як людиноненависницька радянська система перетворювала

звичайних громадян в «особо опасных преступников». А всі ми просто прагнули ЖИТИ і ТВОРИТИ!

Два дні за зачиненими дверима закритого суду відбувався розгул сваволі – КГБ брутално чинив розправу над художницею Стефанією Шабатурою. Вирок був надто жорстоким. Стефанію Шабатуру було засуджено на 8 років покарання: 5 років концтаборів суворого режиму і 3 роки заслання. Безкомпромісність та принциповість Стефанії Шабатури суд оцінив «належно». Засудивши Мисткиню – КГБ тріумфував! Вочевидь, для КГБ це виявилось великим досягненням. Ось така караюча рука радянського «правосуддя».

Судилища над українськими дисидентами, а саме вони зазнали найбільшого удару зі сторони радянського тоталітарного режиму, засвідчили тільки їхню подиву гідну незламність та стійкість духу. З цього приводу варто подати фрагмент останнього слова засудженого Івана Геля: *«Судити мене у вас немає права ні юридичного, ні морального, ні історичного. Найвищим законом і судом для мене є Бог, Україна, моя незламана і незаплямована честь»*. Незважаючи на жорстокі вирoki, ніхто із засуджених шістдесятників не визнав себе винним, тим самим не відмовився від своїх поглядів та переконань.

Стефанія Шабатура: Вирoki, вирoki, вирoki... Після яких – поламані долі... Понівечені життя... Нереалізовані задуми та мрії... Радянська «щедрість» щодо таких непомірно великих – драконівських – термінів ув'язнення порівняно з присудами 1965–1966 рр. вражала своїм цинізмом. Безперечно, це було спрямовано на те, щоб нас залякати, та цього не сталось. Вирoki 1972-го свідчили про те, що сама Система злякалась, почала нас боятись, бо для неї ми стали небезпечними! І, тим самим, проявила своє цілковите безсилля, показавши при цьому своє жалюгідне нутро. Я спокійно і стійко сприйняла вирок. Особисто для мене

оголошення ухвали Верховним судом не було чимось несподіваним, тож присуд не справив на мене особливого враження: я була готова до будь-якого вироку, адже розуміла сатанинську суть цієї системи, в якій панувало беззаконня та неправове судочинство. Відомо, що ця безбожницька тоталітарна Система застосувала й каральну психіатрію. Згадати хоча б Миколу Плахотнюка, який понад 7 років пробув у спецпсихлікарнях, попри те, що чимало років ув'язнення відбув у концтаборах, і не зламався під тиском радянської каральної психіатрії. Витримав. Власне, всі ці судилища-розправи 1972 р. над представниками української творчої інтелігенції нагадували жахливий фарс, який до певної міри віддзеркалював трагічні реалії тодішнього суспільства. Що ж, «чаша сія» не оминула жодного з нас.

Біля парадного входу приміщення Львівського обласного суду очікували близько 30 осіб – ті, хто виявив громадянську мужність морально підтримати Стефанію Шабатуру. Серед них був й поет Ігор Калинець, який до свого арешту зорганізував громадськість – представників української національно свідомої інтелігенції – на підтримку заарештованих. Тому Стефанію Шабатуру вивели «чорним» ходом. При прощанні Ганні Шабатурі таки вдалось передати доньці від мистецтвознавця Богдана Гориня декілька червоних гвоздик, які, до речі, вважалися «революційними!», та конвоїр вирвав їх з рук засудженої мисткині. Тож в неї залишилась єдина напівзламана квітка...

Стефанія Шабатура: Сповнилась третя частина вішого сну... Пригадую, коли мене виводили через «чорний» хід, адже біля головного входу суду зібрались на мою підтримку однодумці – друзі, близькі знайомі, то до мене доносилось їхнє співзвучне: «Стефа! Стефа!», яке переривалося страшним, наче озвірілим криком: «Отдай, отдай! Не положено!» Це так кричали

до мене перекошені від злості конвоїри, які намагались вирвати в мене квіти, передані моєю матусею від Богдана Гориня. Відокремлюючи кожен склад, я з притиском їм відповідала: «Не віддам!» Тоді конвоїри накинулись на мене і почали їх буквально силоміць видирати з моїх рук. І такі квіти вирвали, з чого мали велике задоволення, крім... однієї квітки, яку я сильно-пресильно стискала у своїй руці. У цю ж мить я відчула, як в душі щемливо забриніла наче ледь задіта струна...

А попереду засуджену художницю очікував важкий, довготривалий етап. У невідомість...

ЕТАП...

ЕТАП...

ЕТАП...

*Бо ти моя надія, Господи, – Господь
моє уповання...*
(Пс. 71:5)
На Господа здай твою дорогу...
(Пс. 37:5)

Стефанія Шабатура: 17 вересня 1972 р. мене етапували у Дубровлаг Мордовської АРСР. Стукіт вагонних коліс безперестанку відбивав свій незмінний ритм «стук-стук», «стук-стук», «стук-стук», нестримно віддаляючи мене все далі й далі від України... Від найдорожчих і близьких мені людей... Щоразу цей стукіт нестерпним бодем віддавав у глибину серця, пронизуючи все моє єство...

Етап – окрема тема з табірного життя ув'язнених, це один із найжорстокіших засобів знущань радянської карально-репресивної системи над політичними в'язнями.

Стефанія Шабатура: Для кожного політв'язня етап – це наче шлях на Голгофу. Саме слово «етап», яке якнайкраще уособлює советську тюремну репресивну систему, її осоружну суть, завжди викликало в мене гнітюче відчуття та огиду. Етап – це повне безправ'я ув'язненого перед конвоєм, коли не знаєш, що очікувати наступної хвилини. У потягах – наявний кримінальний елемент, звідусіль тільки й чути гавкіт собак і різкі крики конвоїрів: «Шаг влево, шаг вправо – буду стрелять!» Тебе за людину як особистість, і як таку, що

створена на образ і подобу Божу, не сприймають. Ти – ніщо. І не дивно, десятиліттями насаджуваний суспільству войовничий атеїзм зробив свою «чорну» справу. Мене відправили етапом до концтабору в Мордовію у Сибір. Етап по «необ'ятній родині» був надзвичайно виснажливим і тривав упродовж місяця, адже їхати довелось майже через увесь Советський Союз на місце відбуття ув'язнення. Про пересильні тюрми, що нагадують моторошні картини, теж згадую з жахом... Тож етапи, пересильні тюрми, концтабори – невід'ємна складова репресивної системи радянського тоталітаризму.